

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
ТА МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ”
(для спеціалістів)**

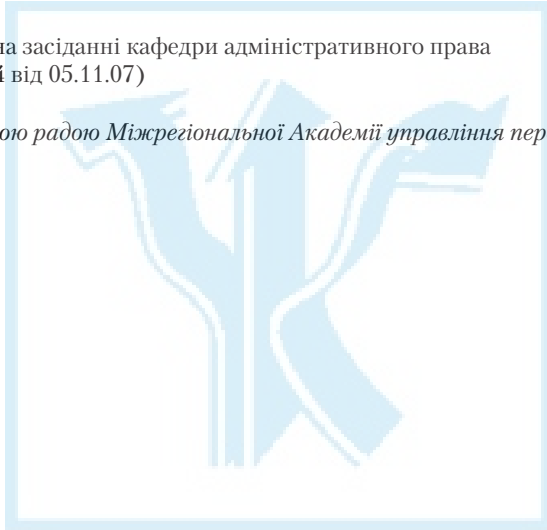
МАУП

Київ 2008

Підготовлено професором кафедри адміністративного права
Ю. В. Яцуринським

Затверджено на засіданні кафедри адміністративного права
(протокол № 4 від 05.11.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Яцуринський Ю. В. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Державне управління та місцеве самоврядування” (для спеціалістів). – К.: МАУП, 2008. – 54 с.

Методичні матеріали містять пояснювальну записку, методичні вказівки до виконання самостійної роботи, тематичний план, зміст самостійної роботи з дисципліни “Державне управління та місцеве самоврядування”, питання для самоконтролю, тести для перевірки знань, а також список літератури і додаток “Європейська хартія про місцеве самоврядування”.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2008

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота студентів є складовою навчального процесу, основним засобом опанування навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Місцеве самоврядування в Україні охоплює систему норм, які регулюють відносини, що виникають у процесі організації та діяльності місцевого самоврядування в селах, селищах, містах та інших адміністративно-територіальних одиницях.

Самостійна робота студентів з дисципліни “Державне управління та місцеве самоврядування” є складовою навчального процесу, важливим чинником, який формує вміння навчатися, сприяє активізації засвоєння студентами знань та їх реалізації.

У процесі самостійної роботи студент повинен оволодіти вмінням реалізувати завдання та функції держави на основі базових принципів державного управління та управлінських технологій, засвоїти матеріальну та фінансову основу, а також принципи місцевого самоврядування, які зумовлені природою місцевого самоврядування і які лежать в основі організації та діяльності населення і сформованих ним органів місцевого самоврядування при самостійному здійсненні управління на місцевому рівні.

Завданням самостійної роботи є засвоєння та відтворення на професійному рівні системних знань з державного управління і місцевого самоврядування, вміння розрізняти типи організаційних структур управління та використовувати знання про організаційну структуру державного управління України при реалізації державно-владних відносин у системі вертикальних та горизонтальних управлінських зв'язків, оволодіння методами державного управління і технологією управлінської діяльності, оцінювання комплексу проблем державного управління.

Самостійна робота дасть змогу студенту набути вміння готувати і приймати управлінські рішення, відстежувати й оцінювати тенденції державного управління, а також аналізувати і впорядковувати взаємозв'язки між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, оцінювати ефективність функціонування системи державного управління.

Зміст самостійної роботи визначається навчальною програмою дисципліни “Державне управління та місцеве самоврядування” і

забезпечується методичними матеріалами для практичних (семінарських) занять, методичними матеріалами для самостійної роботи студентів, конспектами лекцій, підручниками, навчальними посібниками та нормативно-правовими актами.

Основними напрямками самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни “Державне управління та місцеве самоврядування” є:

- опрацювання лекційного матеріалу, а також законодавчих, нормативно-правових та літературних джерел;
- вивчення окремих тем або питань, передбачених для самостійного опрацювання цими методичними матеріалами;
- виконання та письмове оформлення завдань, тестів, схем, порівняльних таблиць та інших робіт;
- підготовка до семінарських та практичних занять;
- підготовка до різноманітних форм поточного контролю;
- підготовка реферату за вказаними темами;
- аналітичний розгляд проблемних питань, що виникають у процесі державного управління та діяльності органів місцевого самоврядування.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Важливе місце у самостійній роботі студентів відіграє опрацювання лекційного матеріалу. Саме матеріал лекцій є тим підґрунтям та інструментом, що спрямовує студентів у найбільш раціональному напрямі щодо вивчення навчального матеріалу.

Водночас необхідно враховувати, що лекції лише дають студентам знання в обсязі, необхідному для подальшого поглибленого вивчення навчальної дисципліни і роз'яснюють найбільш складні поняття та положення навчальної дисципліни. Через те належне ведення конспекту лекцій сприяє збереженню необхідної інформації і дає можливість подальшого її аналізу.

При опрацюванні матеріалу лекції студент повинен звірити наявність конспектованого ним матеріалу, викладеного на лекції, з питаннями, які визначені в плані проведення практичного заняття.

В разі відсутності у конспекті лекції необхідного матеріалу або неповного розкриття того чи іншого питання студент повинен звер-

нутися до рекомендованої літератури, а саме: законів, нормативно-правових актів, підручників, навчальних посібників та інших літературних джерел.

При опрацюванні матеріалу з цих джерел студенту необхідно з'ясувати суть питання, що вивчається, визначити зміст незрозумілих чи незнайомих термінів, щоб могли далі працювати над лекційним матеріалом. Тому студентові варто відпрацювати зручну для себе систему позначень та фіксації опрацьованого матеріалу.

Для належного вивчення тієї чи іншої навчальної дисципліни тільки конспекту лекцій та навчальних посібників, підручників замало. Необхідно працювати з **першоджерелами, науковою і спеціальною літературою**. З цією метою наводиться список обов'язкової та додаткової літератури з усіма необхідними реквізитами (автор, назва джерела, місце та рік видання).

Якщо студент проводить наукове дослідження обраної правової проблеми, готує наукову доповідь, виступ на конференцію, то за цими реквізитами можна знайти потрібне джерело у систематичному бібліотечному каталозі інформаційно-бібліотечного комплексу МАУП.

Працюючи з комп'ютерними інформаційними системами, необхідно враховувати, що найбільш поширеними, доступними і зручними у використанні системами пошуку і зберігання нормативно-правової інформації є інформаційно-пошукова система нормативно-правових документів “Право”; інформаційно-пошукова система нормативно-правових документів “Юрист Плюс”; інформаційно-пошукова система нормативно-правових документів “Ліга”; інформаційно-пошукова система нормативно-правових документів “Нормативні акти України”; інформаційно-пошукова система нормативно-правових документів “Електронний інформаційний бюлетень Верховної Ради України”; сайт Верховної Ради України <http://rada.kiev.ua/>

Використовуючи той чи інший напрям пошуку, студент отримує необхідний масив нормативно-правових актів, який у вигляді систематизованого за часом прийняття або тематикою (за вибором студента) переліку виводиться на екран і є доступним для подальшого опрацювання. В разі необхідності потрібні закони, нормативно-правові акти та інші документи можна роздрукувати.

Великий обсяг необхідної правової та наукової інформації містить мережа Internet.

Активне і раціональне використання студентами засобів технічного забезпечення і новітніх технологій сприятиме ефективній їх підготовці до навчальних занять, розширенню і поглибленню знань, пошуку і систематизації необхідної інформації, мінімізації витрат часу.

Мета практичних занять полягає у закріпленні і поглибленні набутих студентами теоретичних знань, опануванні навичок застосування цих знань для вирішення конкретних ситуативних питань, контролі за якістю засвоєння матеріалу, стимулюванні самостійної роботи студентів, засвоєнні ними основних положень та вивченні специфіки державного управління в Україні на сучасному етапі.

Основними видами та формами аналітично-пошукової діяльності під час самостійної роботи студентів є:

- пошук та огляд літературних джерел за вказаною проблематикою;
- підготовка рефератів;
- аналітичний розгляд наукових публікацій;
- аналіз конкретних практичних ситуацій у державному управлінні та місцевому самоврядуванні та підготовка до вирішення ситуаційних вправ;
- вирішення тестових завдань з використанням відповідного програмного забезпечення.

Основою для підготовки до семінарських та практичних занять є плани проведення семінарських занять. На практичних заняттях використовуються такі форми та методи контролю знань студентів: усне опитування, дискусія, реферативні повідомлення та їх обговорення, вирішення практичних завдань, а також можливе проведення тестового контролю.

Специфіка семінарських та практичних занять з навчальної дисципліни “Державне управління та місцеве самоврядування” полягає в тому, що під час їх проведення відбувається поєднання глибокого засвоєння теоретичного матеріалу із зосередженням уваги на вирішенні практичних завдань, які безпосередньо виникають з практики державного управління в Україні. Тому важливо сформувані у студентів вміння аналізувати поточну управлінську і правову ситуацію в державі, враховуючи внесені зміни до Конституції, чинного законодавства та новітні нормативно-правові акти.

Самостійна підготовка студентів до таких форм заняття, як **співбесіда та дискусія**, які проводяться з безпосереднім розглядом кон-

кретних управлінських ситуацій, дає можливість багатоаспектного розгляду питань, винесених на обговорення, підготувати до участі в обговоренні максимальну кількість студентів, а також допомагає розвивати правове мислення та юридично-діловий стиль спілкування.

Студент, готуючись до участі у практичному занятті та обговоренні того чи іншого питання, повинен, враховуючи реалії політичного життя України, аналізувати та висловлювати власну оцінку процесів здійснення державного будівництва та розвитку місцевого самоврядування, при цьому: чітко формулювати основні теоретичні положення; аргументувати та доводити свої міркування і твердження, а також давати якомога повнішу і водночас стислу відповідь на поставлені запитання.

Важливою формою самостійної роботи студентів є **підготовка реферату** за заданою проблематикою.

Роботу над рефератом необхідно починати з добре продуманого вступу. У вступі визначається мета дослідження, встановлюються межі проведення дослідження, а також визначаються методи дослідження.

У дослідженні повинно бути відображено теоретичні і практичні аспекти.

В основній частині роботи дається обґрунтування шляхів вирішення проблеми. Реферат обов'язково повинен завершуватися висновками та посиланням на використані закони, нормативно-правові акти та літературні джерела.

Структура реферату зумовлюється актуальністю проблеми, винесеної на обговорення. Як правило, обсяг реферату не повинен перевищувати 10 аркушів друкованого або написаного від руки тексту (вступ — 1 аркуш, основна частина — 6 аркушів, висновки — 2 аркуші та список літератури — 1 аркуш).

Під час самостійної підготовки студент може використовувати різноманітні форми **науково-дослідної роботи** за такими основними напрямками: робота у студентських наукових гуртках; підготовка наукових доповідей, статей (у тому числі, в друкованих засобах масової інформації); участь у наукових спеціалізованих конференціях, круглих столах, семінарах (з підготовкою наукових доповідей, тез тощо); підготовки курсових робіт.

Оцінюванню підлягають результати тільки такої науково-дослідної роботи, які тісно пов'язані з тематикою дисципліни “Державне управління та місцеве самоврядування”.

Система поточного та підсумкового контролю знань студентів передбачає застосування поточного, рубіжного та підсумкового контролю.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять і має на меті перевірку системності, ефективності самостійної роботи та рівня підготовленості студентів з окремих тем навчальної програми дисципліни “Державне управління та місцеве самоврядування”.

Рубіжний контроль здійснюється для активізації самостійної роботи студентів під час опанування окремих модулів навчальної дисципліни “Державне управління та місцеве самоврядування” та підвищення якості навчального процесу.

Підсумковий контроль проводиться з метою семестрової оцінки результатів навчання студентів за навчальною програмою дисципліни “Державне управління та місцеве самоврядування” та на певному освітньо-кваліфікаційному рівні (бакалавр, спеціаліст).

Підсумковий контроль включає **семестровий контроль** та **державну атестацію**.

У процесі контролю поєднується **традиційна чотирибальна (2–5) система** оцінки успішності студентів з **рейтинговою системою оцінки знань**.

Рейтингова система оцінки **знань** студентів спрямована на підвищення зацікавленості студентів у вивченні навчального матеріалу, стимулювання систематичної самостійної роботи студентів, підвищення об’єктивності оцінки їх знань, виявлення і розвиток творчих здібностей та запровадження здорової конкуренції у навчанні.

Особливістю рейтингової системи оцінки знань є визначення об’єктивної оцінки знань студента з урахуванням оцінок, які він отримав у результаті поточної навчальної діяльності протягом семестру, яка визначається на підставі оцінювання всіх форм отримання знань, визначених навчальною програмою.

Рейтингова система оцінки знань студентів ґрунтується на контролі успішності студента протягом семестру, проміжними етапами якого є рубіжні (модульні) атестації.

Рейтингова оцінка знань враховується під час виставлення атестаційної оцінки при складанні заліку (зарахування заліку автоматом, його складання за відповідними питаннями (білетами) або додаткове вивчення матеріалу і доведення знань студента до рівня рейтингових).

Для визначення ступеня засвоєння навчального матеріалу та безпосереднього його оцінювання встановлюються такі рівні знань студентів:

Нульовий рівень — менше ніж 50 балів. Студент не володіє навчальним матеріалом, має уривчасті знання з окремих тем навчальної дисципліни, не може зробити аргументованих висновків щодо ситуації, яка склалася з реформуванням державного управління та розвитком місцевого самоврядування.

Оцінка **“незадовільно”** — студент не в змозі дати відповідь на поставлене запитання або його відповідь неправильна, не розуміє суті запитання і не може зробити правильних висновків.

I рівень — від 50 до 70 балів. Студент володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні та має знання з окремих частин навчальної дисципліни, розуміє поставлені запитання, але йому трохи складно дати на них обґрунтовану відповідь.

Оцінка **“задовільно”** — студент розкрив питання, винесені на обговорення, в загальних рисах, розуміє їх суть і намагається зробити висновки, але при цьому припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно, немає власного бачення вирішення проблеми.

II рівень — від 70 до 90 балів. Студент володіє повним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, але не має достатніх навичок для формулювання висновків, проведення порівняння теоретичних знань із практичними прикладами.

Оцінка **“добре”** — загалом рівень знань студентів відповідає викладеному вище, але спостерігаються деякі упущення при виконанні завдань, винесених на самостійне опрацювання, обґрунтування неточні, не підтверджуються достатньо обґрунтованими доказами.

III рівень — від 90 до 100 балів. Студент вільно володіє навчальним матеріалом на підставі вивченої основної та додаткової літератури, аргументовано висловлює свої думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань.

Оцінка **“відмінно”** — студент повно і всебічно розкриває питання теми, винесені на самостійне опрацювання, вільно оперує поняттями і термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідної теми і може аргументовано її доводити.

Кожну оцінку рівня досягнень студента викладач повинен аргументовано вмотивувати.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВЕ
САМОВРЯДУВАННЯ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми	Лекції	ПЗ	Сам. роб.
	Змістовий модуль I. Вчення про державне управління як суспільно-політичне явище			
1	Теоретичні засади державного управління	2	–	4
2	Державна влада та державне управління	2	2	4
3	Цілі, завдання, функції та принципи державного управління	2	2	4
4	Сутність і зміст управлінської діяльності	2	–	5
5	Організаційна та функціональна структура державного управління (організаційно-правові аспекти регіонального управління)	2	–	4
6	Система органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні	2	2	4
7	Підготовка та прийняття управлінського рішення в державному управлінні	2	2	4
8	Контроль та облік у державному управлінні	2	–	4
	Змістовий модуль II. Місцеве самоврядування як складова конституційного устрою України			
9	Місцеве самоврядування як форма здійснення місцевої влади, його принципи та функції	2	2	4
10	Система, організаційні основи та гарантії місцевого самоврядування	2	2	4
11	Матеріальна та фінансова основа місцевого самоврядування	2	2	4
Разом годин: 81		22	14	45

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
з дисципліни
“ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВЕ
САМОВРЯДУВАННЯ”

Змістовий модуль І. Вчення про державне управління
як суспільно-політичне явище

Тема 1. Теоретичні засади державного управління

Питання для самоконтролю

1. Визначте сутність управління та його відмінності від об'єктивної саморегуляції.
2. Дайте визначення понять “державна”, “громадянське суспільство”, “правова держава” та “державне управління”.
3. Визначте предмет науки державного управління.
4. Розкрийте сутність процесного, системного та ситуаційного підходів у державному управлінні.
5. Основні теорії та школи управління, їх позитивні риси та недоліки.

Практичні завдання

Завдання 1. Підготуйте реферати на теми:

1. Сутність та специфіка державного управління.
2. Основні здобутки адміністративної школи управління та її загальна характеристика.

Завдання 2. Назвіть правильне визначення поняття державного управління:

- а) свідомий вплив суб'єкта управління на об'єкт з метою досягнення поставлених цілей;
- б) свідомий вплив людей на суспільну систему, її ланки для забезпечення їх необхідними умовами життєдіяльності;
- в) вплив суб'єкта управління на об'єкт управління з метою отримання нової якості системи.

Література [2–4; 11; 32; 33; 35; 36; 40; 47; 50; 52]

Тема 2. Державна влада та державне управління

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення базових термінів “влада”, “політична влада”, “державна влада”.

2. Конституційні засади державної влади в Україні.
3. Державна влада як атрибут державно-владного механізму.
4. Конституційні засади виконавчої влади та державного управління в Україні.
5. Державне управління як діяльність виконавчо-розпорядчого характеру.
6. Сутність та об'єктивні умови і фактори, що детермінують зміст державного управління.

Практичні завдання

Завдання 1. Підготуйте реферати на теми:

1. Співвідношення понять “державна влада” та “державне управління”.
2. Елементи державного управління: суб'єкти, об'єкти, взаємозв'язки.
3. Співвідношення державного управління та місцевого самоврядування.

Завдання 2. Назвіть основні ознаки державного управління:

- а) свідома, цілеспрямована, розпорядча діяльність;
- б) наявність органів управління; цілеспрямована дія; наявність керованих об'єктів управління; політичний характер;
- в) наявність мети; прямий і зворотний зв'язок, зовнішнє середовище; суб'єкт і об'єкт управління;
- г) управління – функція соціальної системи; цілеспрямований характер; усвідомлена діяльність;
- д) об'єктивна соціальна функція, яка проявляється через управлінську діяльність, що має владно-організуючий характер; сфера соціального управління – спільна, комбінована праця; проявляється через відносини між суб'єктом і об'єктом управління.

Література [2–4; 11; 32; 33; 35; 36; 40; 47; 50; 52]

Тема 3. Цілі, завдання, функції та принципи державного управління

Питання для самоконтролю

1. Визначте співвідношення цілей і завдань державного управління.
2. Охарактеризуйте процес юридичного закріплення функцій державного управління.

3. Дайте класифікацію принципів державного управління.
4. Визначте основні чинники, що впливають на побудову функціональної структури державного управління.
5. Розкрийте співвідношення понять “мета”, “засіб”, “результат”.
6. Назвіть принципи побудови організаційних структур.
7. Виділіть основні вимоги щодо процедури визначення цілей державного управління.

Практичні завдання

Завдання 1. Підготуйте реферати на теми:

1. Співвідношення цілей і завдань державного управління, їх загальна характеристика.
2. Поняття та зміст функцій держави та державного управління, їх співвідношення.

Завдання 2. Опрацюйте літературні джерела та виконайте письмово такі завдання:

1. Побудуйте “дерево” цілей державного управління.
2. Схематично відобразіть функції державного управління.
3. Побудуйте систему методів державного управління.

Література [36; 37; 40; 89]

Тема 4. Сутність і зміст управлінської діяльності

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте форми управлінської діяльності.
2. Розкрийте суть методів управлінської діяльності.
3. Побудуйте схему послідовності стадій управлінської діяльності.
4. Виділіть основні стадії управлінської діяльності та механізм їх забезпечення.
5. Охарактеризуйте управлінські технології та їх види.
6. Розкрийте зміст методів функціонування органів державної влади.
7. Окресліть суттєві риси правових форм управлінської діяльності.
8. Розкрийте суть поняття “управлінські процедури”.

Практичні завдання

Завдання 1. Підготуйте реферати на теми:

1. Цілеспрямованість, поєднання колегіальності та єдиноначальності і відповідальності органів виконавчої влади та їх посадових осіб у державному управлінні.
2. Форми управлінської діяльності, їх загальна характеристика.

Завдання 2. Опрацюйте літературні джерела та виконайте письмово такі завдання:

1. Наведіть приклади нормативно-правових актів державного управління, які прийняті відповідно до вимог правової форми державного управління.
2. Графічно відобразіть структуру методів управлінської діяльності.

Література [36; 37; 40; 41; 47; 86; 88; 97]

Тема 5. Організаційна та функціональна структура державного управління (організаційно-правові аспекти регіонального управління)

Питання для самоконтролю

1. Окресліть суттєві риси організаційної структури державного управління.
2. Оцініть переваги і недоліки типів організаційних структур державного управління.
3. Розмежуйте особливості унітарної та федеративної організації державного управління.
4. Перерахуйте суб'єктивні та об'єктивні фактори, що впливають на побудову організаційної структури державного управління.
5. Охарактеризуйте матричну структуру організації державного управління.
6. Охарактеризуйте реординаційні зв'язки в організаційній структурі державного управління та наведіть їх приклади.

Практичні завдання

Завдання 1. Підготуйте реферати на теми:

1. Лінійно-функціональна організаційна структура державного управління та її загальна характеристика.
2. Рівні державного управління та їх співвідношення з елементами лінійної основи організаційної структури державного управління.

Завдання 2. Опрацюйте літературні джерела та виконайте письмово такі завдання:

1. Вкажіть на статті Конституції України, які безпосередньо впливають на побудову організаційної структури державного та регіонального управління.
2. Окресліть суттєві риси субординаційних зв'язків в організаційній структурі державного управління і наведіть їх приклади.

Література [5; 17; 36; 40; 45; 53; 57; 89]

Тема 6. Система органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте зміст поняття “апарат державного управління” та назвіть його специфічні ознаки.
2. Охарактеризуйте державну владу як атрибут державно — владного механізму.
3. Окресліть суттєві риси “системи стримувань і противаг” у структурі органів державної влади.
4. Користуючись чинними нормативно-правовими актами, відобразіть систему взаємозв'язків між Президентом, Парламентом та Урядом.
5. Охарактеризуйте правовий статус та компетенцію місцевих державних адміністрацій.
6. Побудуйте організаційну структуру місцевого самоврядування та відобразіть послідовність її формування на рівні села, селища, міста.
7. Використовуючи законодавчі акти здійсніть класифікацію повноважень органів місцевого самоврядування у сфері соціального захисту населення, освіти, культури, охорони здоров'я на власні і делеговані.

Практичні завдання

Завдання 1. Підготуйте реферати на теми:

1. Зміст принципу реалізації влади трьома відносно незалежними гілками та загальна характеристика системи стримувань і противаг.
2. Правовий статус та компетенція місцевих державних адміністрацій.

Завдання 2. Опрацюйте літературні джерела та виконайте письмово такі завдання:

1. На основі законодавчих і підзаконних актів схематично відобразіть структуру Кабінету Міністрів України та його апарату, охарактеризуйте його основні функції та повноваження.
2. Керуючись Конституцією України та іншими законодавчими актами, змодельуйте систему органів державної влади Автономної Республіки Крим та її зв'язки з інститутами державної влади в Україні.
3. Відобразіть графічно організацію судової гілки влади в Україні.

Література [1; 13–15; 18–21; 24; 27; 30; 36; 40; 63–69; 74; 75; 78–83; 94]

Тема 7. Підготовка та прийняття управлінського рішення в державному управлінні

Питання для самоконтролю

1. Поняття і сутність управлінського рішення.
2. Типи та види управлінських рішень.
3. Основні види управлінських рішень та їх форма.
4. Місце нормативно-правових актів у системі управлінських рішень.
5. Об'єктивні передумови підготовки управлінських рішень і суб'єктивний фактор їх прийняття.
6. Процес підготовки та прийняття управлінського рішення, його етапи.
7. Технологія процедури прийняття рішення (надання рішенню юридичної сили).
8. Можливості уніфікації та використання типових управлінських рішень у державному управлінні.
9. Механізм процесу організації виконання управлінського рішення та його основні етапи.
10. Підсумки виконання рішень та оцінювання роботи за основними напрямами діяльності.

Практичні завдання

Завдання 1. Підготуйте реферати на теми:

1. З'ясування та деталізація рішення в державному управлінні.
2. Організація взаємодії виконавців і координація їхніх зусиль при виконанні управлінського рішення.

3. Коригування управлінського рішення та регулювання системи управління.

Завдання 2. Опрацюйте літературні джерела та виконайте письмово такі завдання:

1. Види ресурсного забезпечення діяльності виконавців управлінського рішення та їх загальна характеристика.
2. Опишіть, як здійснюється облік результатів діяльності виконавців.

Література [1; 13; 15; 19; 20; 36; 40; 63; 67; 68; 75; 78; 83; 94]

Тема 8. Контроль та облік у державному управлінні

Питання для самоконтролю

1. Визначте мету контролю у державному управлінні, його суб'єкт та об'єкт.
2. Розмежуйте особливості обліку та контролю у державному управлінні.
3. Обґрунтуйте зміст конституційного і судового контролю та наведіть приклади їх здійснення з новітньої історії України.
4. Розкрийте сутність і зміст відомчого і позавідомчого контролю.
5. Дайте визначення цілей і об'єктів контролю в системі виконавчої влади.
6. Перерахуйте відомі вам державні органи, які здійснюють позавідомчий контроль, об'єктами якого є фізичні і юридичні особи.
7. Визначте роль дисципліни у забезпеченні законності в державному управлінні.
8. Охарактеризуйте засоби забезпечення, законності, раціональності і правопорядку у державному управлінні та наведіть приклади з новітньої історії України.
9. Визначте суб'єкти і об'єкти громадського контролю та наведіть приклади з реального життя.

Практичні завдання

Завдання 1. Підготуйте реферати на теми:

1. Функціональне призначення контролю в державному управлінні.
2. Основні форми контролю, що застосовуються в органах виконавчої влади.

Завдання 2. Опрацюйте літературні джерела та виконайте письмово такі завдання:

1. Відобразіть схематично види контролю, що застосовуються у практиці органів державного управління, залежно від його суб'єктів та наведіть приклади його здійснення.

2. Назвіть стадії процесу здійснення контролю:

- а) прийняття рішення про проведення контролю; організація контролю; проведення контролю;
- б) визначення цілей контролю; розробка критеріїв оцінювання діяльності, що контролюється; спостереження та аналіз; узагальнення результатів;
- в) визначення рішень, які підлягають контролю; вибір способів і форм контролю; інструктаж контролерів; аналіз результатів контролю; узагальнення результатів контролю.
- г) ознайомлення, вивчення та збирання інформації про об'єкт, що контролюється.

Література [40; 42; 45; 51; 59; 73; 93]

Змістовий модуль II. Місцеве самоврядування як складова конституційного устрою України

Тема 9. Місцеве самоврядування як форма здійснення місцевої влади, його принципи та функції

Питання для самоконтролю

1. Поняття місцевого самоврядування, його організація та основні принципи здійснення.
2. Місцеве самоврядування як частина процесу самоврядування населення, його мета.
3. Право громадян на участь у місцевому самоврядуванні, його реалізація (як безпосередньо так і через виборні органи місцевого самоврядування).
4. Місцеве самоврядування як самостійна форма здійснення народом влади на місцях.
5. Самостійність місцевого самоврядування та його зв'язок із системою органів виконавчої влади.

Практичні завдання

Завдання 1. Підготуйте реферати на теми:

1. Поняття та сутність місцевого самоврядування.
2. Відносини, які регулює місцеве самоврядування (“власні” повноваження територіальних громад і обраних ними органів та окремі державні “делеговані” їм повноваження).

Завдання 2. Опрацюйте літературні джерела та виконайте письмово таке завдання:

Положення ч. 1 ст. 144 визначають, що “Органи місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених законом, приймають рішення, які є обов’язковими до виконання на відповідній території”. Визначте порядок виконання та скасування цих рішень.

Література [89; 93; 97; 103; 112; 114; 121; 129]

Тема 10. Система, організаційні основи та гарантії місцевого самоврядування

Питання для самоконтролю

1. Система місцевого самоврядування, її складові: територіальна громада; сільські, селищні, міські ради; районні та обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст.
2. Виконавчі органи місцевого самоврядування, повноваження голови виконавчого комітету ради.
3. Матеріальна та фінансова основа місцевого самоврядування.
4. Організаційні форми здійснення місцевого самоврядування.
5. Порядок здійснення місцевого самоврядування.
6. Матеріально-фінансове забезпечення як гарантія здійснення місцевого самоврядування.

Практичні завдання

Завдання 1. Підготуйте реферати на теми:

1. Організаційні основи місцевого самоврядування як сукупність правових норм, що закріплюють структуру цих органів, порядок, форми і принципи їх діяльності.
2. Правовий статус органів самоорганізації населення.

Завдання 2. Опрацюйте літературні джерела та виконайте письмово таке завдання:

Правовим шляхом забезпечення гарантій місцевого самоврядування визначено ст. 145 “Право місцевого самоврядування захищається у судовому порядку”. Вкажіть на порядок звернення органу місцевого самоврядування до суду.

Література [89; 90; 93; 97; 99; 103; 112; 114; 118; 119; 121; 125; 127; 129]

Тема 11. Матеріальна та фінансова основа місцевого самоврядування

Питання для самоконтролю

1. Органи місцевого самоврядування як юридичні особи.
2. Повноваження органів місцевого самоврядування, в межах яких вони діють самостійно і несуть відповідальність за свою діяльність відповідно до закону.
3. Зміст окремих повноважень органів виконавчої влади, у здійсненні яких органи місцевого самоврядування є підконтрольними відповідним органам виконавчої влади.
4. Матеріальна основа місцевого самоврядування (рухоме і не рухоме майно, земля, природні ресурси, що перебувають у комунальній власності територіальних громад сіл, селищ, міст, а також об'єкти їх спільної власності).
5. Фінансова основа місцевого самоврядування (доходи місцевих бюджетів, позабюджетні цільові (у тому числі валютні) та інші кошти).
6. Від імені та в інтересах територіальних громад права суб'єкта комунальної власності здійснюють відповідні ради.
7. Чим характеризується самостійність місцевих бюджетів (невключення до Державного бюджету України, бюджету Автономної Республіки Крим та інших місцевих бюджетів).
8. Порядок розподілу окремих повноважень та власних бюджетних коштів органів місцевого самоврядування з урахуванням місцевих умов та інших особливостей.
9. Повноваження сільських, селищних, міських, районних у місті (у разі їх створення) рад та здійснення контролю за їх виконанням.

Практичні завдання

Завдання 1. Підготуйте реферати на теми:

1. Порядок прийняття рішення про надання міським радам прав щодо управління майном і фінансовими ресурсами, які є у власності територіальних громад.
2. Порядок розпорядження майном та фінансовими ресурсами, які є у власності територіальних громад, районними радами у містах і відповідальність перед громадою відповідного району в місті.

Завдання 2. Опрацюйте літературні джерела та виконайте письмово таке завдання:

Може статися, що територіальна громада району в місті внаслідок референдуму не прийме рішення про передачу права управління майном та фінансами відповідній міській раді.

Який орган в такому випадку здійснюватиме управління майном та фінансовими ресурсами?

Література [89; 90; 91; 93; 97; 99; 100; 103; 112; 114; 116; 118; 119; 121; 124; 125; 127; 129]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Управління як суспільне явище, еволюція його змісту, його багатогранність.
2. Системний підхід як методологія державного управління та методи його впровадження.
3. Сутність, зміст та специфіка державного управління.
4. Державне управління в системі інших суспільних дисциплін.
5. Державне управління як наука та навчальна дисципліна.
6. Основні теорії управління: класична, людських відносин, мотивації, бюрократизації, загальна теорія систем.
7. Школи управління: американська, європейська, японська та ін.
8. Конституційні засади виконавчої влади та державного управління в Україні.
9. Державне управління як діяльність виконавчо-розпорядчого характеру.
10. Сутність та об'єктивні умови й фактори, що детермінують зміст державного управління.

11. Система органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні.
12. Основні складові державного апарату, види органів, що входять в його систему, та їх компетенція.
13. Центральні органи виконавчої влади: права, компетенція, функції.
14. Територіальні підрозділи центральних органів виконавчої влади: права, компетенція, функції.
15. Місцеві державні адміністрації та їх місце в системі державного управління.
16. Місцеве самоврядування та його особлива роль у державному управлінні.
17. Сучасні принципи державного управління, джерела їх виникнення та формування.
18. Зміст принципів державного управління.
19. Риси та складові елементи системи державного управління (діяльність, відносини, взаємозв'язок, вплив, ціль, суб'єкт, об'єкт, інформація).
20. Загальні риси управлінської діяльності.
21. Стадії управлінської діяльності та управлінські технології: поняття та види.
22. Функції, форми та процедури державного управління.
23. Сутність та зміст наукового управління суспільством.
24. Методи управлінської діяльності: морально-етичні, економічні, адміністративні.
25. Поняття та сутність цілей державного управління.
26. Цілеспрямованість як обов'язкова властивість державного управління.
27. Механізм формування та обґрунтування цілей.
28. Поняття основних завдань та види функцій державного управління, їх класифікація.
29. Організаційно-правові аспекти регіонального управління.
30. Функціональна структура державного управління: сутність та умови її побудови.
31. Роль та місце регіонального управління в загальній системі державного управління.
32. Адміністративна реформа в Україні, проблеми і перспективи реформування системи територіальної організації влади та територіального управління в Україні.

33. Сутнісні характеристики (рисни) організаційної структури державного управління.
34. Основи побудови організаційної структури державного управління.
35. Поняття організаційної структури органу державної виконавчої влади.
36. Взаємодія центральних, регіональних та місцевих органів державної влади і самоврядування.
37. Організаційно-правова (нормативна) форма реалізації державної влади.
38. Сутність та призначення організаційного проектування.
39. Розмежування функцій і повноважень місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування.
40. Побудова матриці розподілу функціональних обов'язків та організаційної структури в органах виконавчої влади та місцевого самоврядування.
41. Поняття та суть управлінського рішення.
42. Місце нормативно-правових актів у системі управлінських рішень.
43. Зміст процесу підготовки та прийняття управлінського рішення та її етапи.
44. Основні етапи та механізми процесу організації виконання управлінського рішення.
45. Вимоги, що ставляться до управлінських рішень: наукова обґрунтованість, законність, конкретність, несуперечливість, реальність, своєчасність, інформативність.
46. Види забезпечення діяльності виконавців управлінського рішення.
47. Технологія процедури прийняття рішення (надання рішенню юридичної сили).
48. Можливості уніфікації та використання типових управлінських рішень у державному управлінні.
49. Підведення підсумків виконання рішень та оцінка роботи за основними напрямками діяльності.
50. Поняття, зміст і призначення контролю та обліку в державному управлінні.
51. Місце і роль контролю в системі державного управління.

52. Контроль та облік — необхідні умови ефективного функціонування органів виконавчої влади та виконання конкретних управлінських рішень.
53. Система контролю в органах виконавчої влади, її організаційне, методичне та правове забезпечення.
54. Забезпечення правового регулювання контролю у сфері державного управління.
55. Громадський контроль: поняття, цілі, об'єкти, форми, суб'єкти, структура.
56. Методи та форми контролю в органах виконавчої влади.
57. Процедура та стадії контрольної діяльності.
58. Зміст комплексного інспектування, контрольних, цільових та наскрізних перевірок.
59. Поняття, сутність та зміст інформаційного забезпечення державного управління.
60. Зміст і роль інформації в управлінській діяльності.
61. Поняття та сутність категорії “інформаційний ресурс”.
62. Напрями інформатизації державного управління.
63. Впровадження сучасних методів і технічних засобів у процес інформаційного забезпечення управління.
64. Вплив інформатизації на технології організації управлінської діяльності.
65. Оптимізація процесів збирання, обробки та видачі інформації.
66. Сутність правового регулювання інформатизації державного управління.
67. Основні напрямки підвищення ефективності інформаційного забезпечення державного управління.
68. Роль інформатизації в управлінській діяльності та уніфікації управлінських документів.
69. Поняття та зміст інформаційної відкритості державних органів та вищих посадових осіб держави.
70. Обсяг та характер відомостей, що підлягають оприлюдненню, і його порядок.
71. Зміст відомостей, що підлягають опублікуванню в пресі, та зміст інформаційного повідомлення.
72. Порядок обов'язкового декларування вищими посадовими особами майна і доходів та їх відповідальність за подання неправдивих відомостей.

73. Створення та функціонування державної інформаційної системи, що містить інформацію про органи державної влади, та умови доступу до неї.
74. Громадянин у державному управлінні, його права та обов'язки.
75. Поняття та зміст звернення громадян та вимоги, що ставляться до них.
76. Перелік рішень (дій), що підлягають оскарженню, та обмеження, що встановлюються при розгляді скарг громадян.
77. Порядок і терміни подання й розгляду звернень громадян.
78. Права громадян та обов'язки органів державного управління та їх посадових осіб щодо розгляду звернень громадян.
79. Міжнародні стандарти з питань прав та обов'язків громадянина, стан і практика їх реалізації в Україні.
80. Забезпечення принципу соціальної справедливості в діяльності органів державного управління.
81. Якісний рівень кадрів апарату управління та його вплив на забезпечення прав і свобод громадян.
82. Загальне визначення ефективності державного управління: поняття, види та критерії.
83. Зовнішня ефективність державного управління.
84. Внутрішня ефективність державного управління.
85. Спеціальні критерії ефективності організації та ефективності об'єкта державного управління.
86. Ефективність діяльності державних органів і посадових осіб: поняття, критерії.
87. Механізм підвищення ефективності державного управління.
88. Об'єкти порівнянь в оцінці ефективності державного управління.
89. Організаційно-технічний напрямок раціоналізації трудових процесів.
90. Цілі та суть індивідуального планування праці співробітників.
91. Методика індивідуального планування праці державних службовців, облік робіт та фактичних витрат часу на їх виконання, розробка оптимального режиму праці.
92. Проблеми реформування державного управління виходячи з радикальної зміни змісту розвитку суспільства.
93. Адміністративна реформа та проблеми підвищення ефективності діяльності органів державного управління.

94. Проблеми реформування державного управління та подолання суперечностей державних і приватних інтересів у ньому.
95. Концептуальні засади реформування місцевих органів виконавчої влади.
96. Основні напрямки державної регіональної політики.
97. Поняття та предмет місцевого самоврядування.
98. Право громадян на участь у місцевому самоврядуванні.
99. Шляхи реалізації права громадян у місцевому самоврядуванні.
100. Зміст місцевого самоврядування як самостійної форми здійснення народом влади на місцях.
101. Конституція виокремлює особну сферу громадської активності і самостійності — місцеве самоврядування, визначаючи, що органи місцевого самоврядування не входять до системи державної влади, а діють самостійно.
102. Підзвітність та підконтрольність органів місцевого самоврядування.
103. Система правових норм, що регулює здійснення місцевого самоврядування.
104. Права територіальної громади — жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.
105. Форми прямого волевиявлення, завдяки яким населення безпосередньо здійснює місцеве самоврядування.
106. Індивідуальні та колективні письмові звернення жителів до органів місцевого самоврядування та посадових осіб і службовців.
107. Сутність місцевого самоврядування як однієї із засад конституційного устрою держави.
108. Перспективи розвитку демократичних засад організації систем місцевого самоврядування.
109. Зміст загальноприйнятого в більшості розвинених країн світу еталону місцевого самоврядування та норм Європейської хартії про місцеве самоврядування.
110. Конституція України про місцеве самоврядування як один з елементів конституційного устрою.
111. Організаційна відокремленість місцевого самоврядування та його органів від органів державної виконавчої влади.
112. Відтворення сутнісних ознак та характерних рис місцевого самоврядування в його принципах.

113. Принципи як критерії оцінки діючої системи місцевого самоврядування в Україні.
114. Зміст принципів народовладдя, законності, гласності, колегіальності, поєднання місцевих і державних інтересів.
115. Зміст принципів виборності, правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності, підзвітності та відповідальності перед територіальними громадами, державної підтримки та гарантій захисту прав місцевого самоврядування.
116. Сприяння місцевого самоврядування оптимальному поєднанню місцевих і загальнодержавних інтересів.
117. Зміст основних функцій місцевого самоврядуванням: управління комунальним майном, затвердження і контроль за виконанням програм соціально-економічного та культурного розвитку, бюджетів відповідних адміністративно-територіальних одиниць.
118. Зміст основних функцій місцевого самоврядуванням: встановлення місцевих податків і зборів; утворення, реорганізація та ліквідація комунальних підприємств, організацій і установ, контроль за їх діяльністю, забезпечення проведення і реалізації результатів місцевих референдумів.
119. Зміст основних функцій місцевого самоврядуванням: соціально-економічне програмування, вирішення питань щодо володіння і відчуження комунального майна, обговорення і затвердження бюджету місцевого самоврядування.
120. Врахування загальнодержавних інтересів, потреб розвитку відповідної території, соціальних і політичних запитів населення при реалізації функцій органами місцевого самоврядування.

ТЕСТИ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

Метою тестування є контроль знань студентів з дисципліни “Державне управління та місцеве самоврядування”.

Тестування передбачає надання відповідей на 40 запитань, які охоплюють майже всі теми курсу.

Тест складається із запитань і 3–5 варіантів відповідей на кожне з них, з яких тільки одна є правильною. Саме на неї і необхідно вказати.

1. Зазначте правильну й повну класифікацію видів управління:

а) виробниче, технічне, соціальне;

- б) підприємницьке, сімейне, державне;
- в) технічне, соціальне, біологічне.

2. Правильне визначення поняття державного управління таке:

- а) свідомий вплив суб'єкта управління на об'єкт з метою досягнення поставлених цілей;
- б) свідомий вплив людей на суспільну систему, її ланки для забезпечення їх необхідними умовами життєдіяльності;
- в) вплив суб'єкта управління на об'єкт управління з метою отримання нової якості системи.

3. Наука кібернетика вивчає закономірності таких типів управління:

- а) управління: технічними пристроями, громадськими організаціями, державними органами;
- б) управління: біологічними системами, системою державних органів та господарське управління;
- в) управління: технічними системами (технічне управління), біологічними системами (біологічне управління), соціальними системами (соціальне управління).

4. Державне управління з'являється:

- а) з виникненням держави;
- б) з поділом суспільства на класи;
- в) на стадії виникнення перших людських спільнот.

5. Основні ознаки державного управління:

- а) свідома, цілеспрямована, розпорядча діяльність;
- б) наявність органів управління; цілеспрямована дія; наявність керованих об'єктів управління; політичний характер;
- в) наявність мети; прямий і зворотний зв'язок, зовнішнє середовище; суб'єкт і об'єкт управління;
- г) управління — функція соціальної системи; цілеспрямований характер; усвідомлена діяльність;
- д) об'єктивна соціальна функція, яка проявляється через управлінську діяльність, що має владно-організуючий характер; сфера соціального управління — спільна, комбінована праця; проявляється через відносини між суб'єктом і об'єктом управління.

6. Наука управління як система знань виникла:

- а) з появою перших людських спільнот;
- б) з виникненням державного устрою суспільства;
- в) в умовах розвитку фабричного виробництва на початку ХХ століття.

7. Проблеми державного управління у стародавніх греків цікавили:

- а) Демокріта, Левкіда;
- б) Платона, Аристотеля;
- в) Фалеса, Анаксімена;
- г) Ксенофана, Парменіда.

8. Велику увагу питанням державного управління у стародавніх римлян приділяв:

- а) Марк Аврелій;
- б) Катон Старший;
- в) Лукрецій Кар.

9. Першу спробу створити окрему науку управління зробив:

- а) Ф. Джілберт;
- б) Г. Емерсон;
- в) Ф. Тейлор;
- г) А. Файоль.

10. Основним методом державного управління є:

- а) аналіз, синтез та експеримент;
- б) моделювання й математичні методи;
- в) системний підхід.

11. Загальними функціями управління є:

- а) загального керівництва; забезпечувальні, технічні та допоміжні;
- б) забезпечення організаційної оформленості об'єкта управління;
- в) планування, організації, регулювання, контролю та обліку.

12. Зазначте види функцій управління державних органів:

- а) кадрова робота; галузеві, міжгалузеві, функціональні; створення нормальних житлово-побутових умов;
- б) організаційне проектування, збирання й аналіз інформації, прогнозування, планування, координація, підбір і розстановка кадрів, стимулювання, контроль, узагальнення і впровадження передового досвіду;
- в) реєстрація й обмін вхідної та вихідної інформації, проведення слідства і дізнання, реєстрація та облік порушень державної таємниці.

13. Класифікація функцій державного управління така:

- а) спеціальні функції, функції-завдання, функції-процеси;
- б) загальні функції, функції системи управління, функції процесу управління, адміністративні, економічні та соціально-психологічні.

14. Принципи державного управління — це:

- а) загальні закономірності управління соціальними системами;
- б) засадничі ідеї, правила, основні засади діяльності, відповідно до яких має бути побудований і функціонувати апарат, що здійснює управління процесами в суспільстві;
- в) закономірності організації та функціонування державного апарату.

15. Групи працівників державного управління такі:

- а) наукові, організаційно-тактичні, організаційні;
- б) загальносистемні та спеціальні (організаційно-технологічні);
- в) теоретичні, організації процесу управління.

16. Цілеспрямованість, поєднання колегіальності та єдиноначальності, відповідальності органів виконавчої влади та їх посадових осіб належать:

- а) до загальних принципів;
- б) до принципів побудови системи управління;
- в) до принципів здійснення процесу управління.

17. Метод державного управління — це:

- а) спосіб впливу на волю та свідомість підлеглого з метою спрямування його на виконання окремих завдань;
- б) спосіб вирішення проблем, визначених політичними рішеннями;
- в) форма реалізації управлінського рішення.

18. До основних видів цілей державного управління належать:

- а) стратегічні, тактичні, оперативні;
- б) організаційні, виробничі, роз'яснюючі;
- в) державні, регіональні, міські;
- г) суспільно-політичні, економічні, соціальні, духовні.

19. Завдання державного управління визначаються:

- а) повноваженнями органів державного управління;
- б) цілями діяльності окремої гілки влади;
- в) системою принципів, якими керується державний орган;
- г) повноваженнями керівника органу державної влади.

20. До адміністративних методів державного управління належать:

- а) ціноутворення, правового регулювання, нормативні;
- б) державного регулювання економіки, соціальні, психологічні;
- в) розпорядчі, нормативні, регламентаційні.

21. Система — це сукупність елементів:

- а) певним способом упорядкованих, пов'язаних загальною функцією, взаємодія яких породжує нову якість, не притаманну окремим елементам;
- б) пов'язаних управлінською діяльністю;
- в) які мають загальне цільове спрямування;
- г) що мають єдину організаційну структуру;
- д) які взаємодіють із зовнішнім середовищем.

22. Умови організації та керованості системи такі:

- а) мета, об'єкт і суб'єкт управління, ієрархічна структура, прямі та зворотні зв'язки;

- б) наявність у системі керуючого параметра, підсилюючої властивості, прямих і зворотних зв'язків, детермінованість елементів системи, динамічність системи;
- в) вхід і вихід системи, прямі та зворотні зв'язки, можливість регулювати систему;
- г) чітко сформульовані завдання, необхідні сили та засоби, науково обґрунтована структура, ефективні форми і методи вирішення поставлених завдань;
- д) наявність мети, наукових методів і форм діяльності, висококваліфікованих спеціалістів.

23. Основні бар'єри, які перешкоджають проходженню інформації в системі державного управління:

- а) інформаційні, кібернетичні, біологічні, графічні, смислові;
- б) географічні (територіальні), відомчі, смислові, психологічні, організаційні;
- в) відомчі, структурні, соціальні, смислові;
- г) географічні, емоційні, галузеві, соціальні, біологічні;
- д) кібернетичні, технічні, соціальні.

24. Зміст динамічності системи державного управління — це здатність:

- а) динамічно вирішувати завдання, що виникають;
- б) зазнати змін під впливом збурюючих факторів;
- в) залишатися у певному якісному стані, незважаючи на збурюючі впливи;
- г) динамічно підпадати під зовнішній вплив.

25. Зазначте елементи системи управління:

- а) зовнішнє середовище, внутрішнє середовище, організаційна структура;
- б) суб'єкт управління, об'єкт управління, прямий зв'язок, зворотний зв'язок, зовнішнє середовище;
- в) мета, суб'єкт управління, керований об'єкт, організаційна структура;
- г) структура суб'єкта управління; мета управляючої дії; керований об'єкт.

26. Організаційна структура державного управління, зокрема соціальної системи, — це:

- а) будова і внутрішня форма організації системи, що виступає як єдність стійких зв'язків між її елементами;
- б) сукупність посад, об'єднаних за допомогою організаційних зв'язків;
- в) сукупність прав і відповідальності, вимог до знань, досвіду та кваліфікації працівника.

27. Лінійною називається організаційна структура:

- а) за якої підлеглисть здійснюється зверху до низу;
- б) галузевих (лінійних) підрозділів;
- в) за якої будь-який об'єкт управління має одного керівника, який здійснює одноособове управління, виконуючи всі функції;
- г) за якої підлеглий має кілька керівників.

28. Основні переваги лінійної структури:

- а) можливість оперативно вирішувати завдання; наукова організація праці співробітників; нескладність (простота) системи управління;
- б) система управління проста; немає дублювання, кількість зв'язків зведено до мінімуму;
- в) існує можливість управління більшою кількістю підлеглих.

29. Основні переваги функціональної структури:

- а) можливе успішне управління великою кількістю об'єктів;
- б) дає змогу усувати дублювання; створює умови для наукової організації управління; висока компетентність спеціалістів, звільнення лінійних управлінців; єдність і чіткість розпорядництва;
- в) велика кількість інформаційних зв'язків; узгодженість дій виконавців;
- г) обмежує ініціативу суб'єктів управління; простота управління; керівництво всіма функціями, ускладнення зв'язків між підрозділами.

30. Організаційна структура місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування визначається:

- а) Конституцією України;

- б) постановою Верховної Ради України;
- в) Указом Президента України;
- г) окремими Типовими положеннями; рішеннями місцевих рад;
- д) законами України “Про місцеві державні адміністрації” та “Про місцеве самоврядування в Україні”.

31. До основних форм контролю, що застосовуються в органах виконавчої влади, належать:

- а) розподіл контрольних функцій та аналіз інформації;
- б) узагальнення отриманих даних і документування результатів контролю;
- в) безпосереднє ознайомлення з діяльністю на місцях, вивчення інформаційних матеріалів про роботу виконавців, заслуховування виконавців.

32. Види контролю залежно від суб'єктів його здійснення, що застосовуються у практиці органів державного управління, такі:

- а) громадський, державний, судовий, прокурорський нагляд;
- б) за суб'єктами, за об'єктами, за часом;
- в) систематичний, об'єктивний, конкретний;
- г) оперативний, господарський, поточний;
- д) відомчий, зовнішній, внутрішній.

33. Види контролю за способом отримання інформації в органах виконавчої влади:

- а) загальний, спеціальний;
- б) документальний, реальний;
- в) попереджувальний, поточний, реальний.

34. Види контролю залежно від його місця в управлінському циклі:

- а) загальний, спеціальний;
- б) документальний, реальний;
- в) попередній, поточний, подальший.

35. Види контролю за призначенням (метою та обсягом) в органах виконавчої влади:

- а) документальний, реальний;
- б) загальний, спеціальний;
- в) попередній, поточний, подальший.

36. Назвіть стадії процесу здійснення контролю:

- а) прийняття рішення про проведення контролю; організація контролю; проведення контролю;
- б) визначення цілей контролю; розробка критеріїв оцінювання діяльності, що контролюється; спостереження та аналіз; узагальнення результатів;
- в) визначення рішень, які підлягають контролю; вибір способів і форм контролю; інструктаж контролерів; аналіз результатів контролю; узагальнення результатів контролю.
- г) ознайомлення, вивчення та збирання інформації про об'єкт, що контролюється.

37. Зазначте, в якій з відповідей найповніше визначається поняття контролю як функції управління:

- а) система спостереження та перевірки відповідності процесу функціонування об'єкта прийнятним управлінським рішенням, виявлення результатів дії суб'єкта на об'єкт, допущених відхилень від вимог управлінських рішень;
- б) виявлення результатів дії суб'єкта на об'єкт, допущених відхилень від вимог управлінського рішення та прийняття необхідних заходів щодо регулювання системи управління;
- в) регулювання системи управління відповідно до прийнятих управлінських рішень — законом, нормою, правилом, наказом тощо;
- г) коригування управлінських рішень на основі отриманої інформації про об'єкт;
- д) виявлення можливих відхилень від прийнятих управлінських рішень.

38. Назвіть методи контролю в органах виконавчої влади:

- а) інспектування органів виконавчої влади; заслуховування керівників апаратів, служб і підрозділів під час різних службових нарад, зборів тощо;
- б) безпосередня перевірка роботи вищим органом виконавчої влади; звіт керівника органу нижчого рівня про виконання управлінського рішення;
- в) безпосередня перевірка роботи виконавців з боку керівників органів виконавчої влади та їх контрольних підрозділів; з'ясування стану справ в апараті управління у процесі бесіди або інструктажу працівників;

- г) здійснення жорсткого контролю за виконанням і постійне внесення поправок у їх діяльність (метод ведення); надання виконавцям достатньої самостійності щодо виконання управлінського рішення (метод стеження);
- д) постійне вивчення поточної оперативної інформації; вивчення громадської думки про роботу органів виконавчої влади за листами, скаргами, виступами громадян та ін.

39. Принципи, притаманні контрольній діяльності, – це:

- а) забезпечення законності;
- б) наукова обґрунтованість контролю;
- в) об'єктивність контролю;
- г) виявлення за допомогою контролю передового досвіду;
- д) підвищення виконавчої дисципліни.

40. Основна мета здійснення контрольної діяльності:

- а) забезпечення законності в діяльності органів виконавчої влади;
- б) об'єктивність завдань і функцій, що виконуються;
- г) впровадження в діяльність передового досвіду;
- д) підвищення виконавчої дисципліни посадових осіб державних органів та їх апарату.

**СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ
ДО “ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ”**

1. *Авер'янов В. Б.* Органи виконавчої влади в Україні. – К.: Ін Юре, 1997.
2. *Антонова Е. Г.* Государство как целостная система социального управления. – М., 1996.
3. *Аппарат* государственного управления: интересы и деятельность. – К.: Наук. думка, 1993.
4. *Атаманчук Г. В.* Теория государственного управления. – М.: Юрид. лит., 1997.
5. *Афанасьев В. Г.* Научное управление обществом // Опыт системного исследования. – 2-е изд. – М.: Политиздат; 1973.

6. *Баршніков В. М., Маршавін Ю. М. Туленков М. В., Храмов В. О.* Державне управління та державна служба: Навч. посіб. — К.: ІПКДСЗУ, 2003. — 324 с.
7. *Біленчук П. Д., Кравченко В. В., Підмогильний М. В.* Місцеве самоврядування в Україні. — К.: Атіка, 2000.
8. *Вибори і референдуми в Україні: проблеми теорії і практики.* — К.: ЦВК, 2001.
9. *Гальчинський А., Геєць В., Семиноженко В.* Україна: реалії та інноваційний розвиток. — К.: ОП НДУБВ, 1997.
10. *Геєць В.* Соціогуманітарні складові перспектив переходу до соціально-орієнтованої економіки України // Економіка України. — 2000. — № 2. — С. 4–13.
11. *Гладун З.* Поняття і зміст державного управління: Адміністративно-правовий аналіз. — Л., 1996.
12. *Гурне Б.* Державне управління. — К.: Основи, 1993.
13. *Державне управління в Україні: централізація і децентралізація: Монографія / Кол. авт.; Відп. ред. проф. Н. Р. Нижник.* — К.: Вид-во УАДУ при Президентові України, 1997.
14. *Державне управління, державна служба і місцеве самоврядування: Монографія / Кол. авт.; За заг. ред. проф. О. Ю. Оболенського.* — Хмельницький: Поділля, 1999.
15. *Державне управління: теорія і практика / За ред. В. Б. Авер'янова.* — К.: Юрінком Інтер, 1998.
16. *Європейська Хартія місцевого самоврядування: Закон України “Про ратифікацію Європейської Хартії місцевого самоврядування” // Відомості Верховної Ради України.* — 1997. — № 38. — Ст. 249.
17. *Желюк Т. Л.* Державна служба: Навч. посіб. — К.: ВД “Професіонал”, 2005. — 576 с.
18. *Конституційне право України: Підручник / В. Ф. Погоріло, О. Ф. Фріцький та ін.; За ред. В. Ф. Погорілка.* — К.: Наук. думка, 1999.
19. *Закон України “Про столицю України — місто-герой Київ” // Відомості Верховної Ради України.* — 1999. — № 11. — Ст. 79.
20. *Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” // Віче.* — 1997.
21. *Закон України “Про місцеві державні адміністрації // Офіц. вісн. України.* — 1999. — № 18.

22. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про урядові комітети” // Офіц. вісн. України. — 2000. — № 7.
23. *Закон* України “Про державну службу” від 16.12.93 // *Голос України*. — 1994. — 5 січня.
24. *Закон* України “Про боротьбу з корупцією” // *Відомості Верховної Ради України*. — 1995. — № 34. — Ст. 266.
25. *Закон* України “Про органи самоорганізації населення” // *Відомості Верховної Ради України*. — 2001.
26. *Закон* України “Про статус депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим” від 22.12.06 № 534-V / *Уряд. кур’єр*. — 2007. — № 8.
27. *Закон* України “Про внесення зміни до законів України “Про державну виконавчу службу” та “Про виконавче провадження” щодо реформування органів державної виконавчої служби” від 22.12.06 № 521-V // *Уряд. кур’єр*. — 2007. — № 8.
28. *Закон* України “Про Кабінет Міністрів України” від 21.12.06 № 514-V / *Уряд. кур’єр*. — 2007. — № 20.
29. *Закон* України “Про державний реєстр виборців” / *Уряд. кур’єр*. — 2007. — № 55.
30. *Затвердження* Типового положення про урядовий орган державного управління // Офіц. вісн. України. — 2000. — № 7.
31. *Конституція* України. — К., 2006.
32. *Концепція* адміністративної реформи в Україні // Офіц. вісн. України. — 1999. — № 21.
33. *Куниц Г., О’Доннел С.* Управление: системный и ситуационный анализ управленческих функций: В 2 т.: Пер. с англ. — М., 1981. — Т. 1.
34. *Курашвили Б.* Очерк теории государственного управления. — М.: Наука, 1987.
35. *Лукінов І.* Активізація створювальної політики економічних реформ. Сполучення ринкових і державних регуляторів // *Економіка України*. — 1998. — № 8. — С. 4–7.
36. *Лунев А. Е.* Теоретические проблемы государственного управления. — М.: Наука, 1974.
37. *Малиновський В. Я.* Державне управління: Навч. посіб. — Луцьк: Вежа, 2000.
38. *Малиновський В. Я.* Державна служба: теорія і практика.: Навч. посіб. — К.: Атіка, 2003. — 160 с.

39. *Місцеве самоврядування в Україні: історія, сучасність, перспективи розвитку.* — К., 2000.
40. *Мельник А. Ф.* Основні моделі місцевого самоврядування // Державне управління, державна служба і місцеве самоврядування: Монографія / Кол. авт.; За заг. ред. проф. О. Ю. Оболенського. — Хмельницький: Поділля, 1999.
41. *Мельник А. Ф., Оболенський О. Ю., Васіна А. Ю., Гордієнко Л. Ю.* Державне управління: Навч. посіб. — К. Знання-Прес, 2003. — 343 с.
42. *Мельник А. Ф.* Державне управління // Державна служба: Посіб. для викладачів, магістрів та держ. службовців. — Луганськ: Східноукр. держ. ун-т, 2000. — Ч. 1.
43. *Михасюк І., Мельник А., Крупка М., Залога З.* Державне регулювання економіки. — К.: Атіка; Ельга-Н, 2000.
44. *Менеджмент* організації: Учеб. пособие / З. П. Румянцева, Н. А. Соломатин, Р. З. Акбердин и др. — М.: ИНФРА-М, 1996.
45. *Методичні матеріали до семінару з контролінгу в системі державної служби.* — Луганськ, 2000.
46. *Методичні рекомендації з проведення функціонального обстеження апаратів органів виконавчої влади всіх рівнів.* — Луганськ, 2000.
47. *Мильнер Б. З., Евенко Л. И., Раппопорт В. С.* Системный подход к организации управления. — М., 1983.
48. *Наука* управляти: з історії менеджменту: Хрестоматія: Навч. посіб. / Упоряд. І. О. Слепов; Пер. з рос. Л. І. Козія, М. І. Матрохіної, П. Л. Пироженка. — К.: Либідь, 1993. — 304 с.
49. *Ныжник Н. Р.* Государственно-управленческие отношения в демократическом обществе. — К., 1995.
50. *Нижник Н.* Україна — державне управління: шляхи реформування. — К.: Вид-во УАДУ, 1997.
51. *Нижник Н. Р., Машков О. А.* Системний підхід в організації державного управління: Навч. посіб. / За заг. ред. Н. Р. Нижника. — К.: Вид-во УАДУ, 1998.
52. *Нижник Н., Машков О., Мосов С.* Контроль у сфері державного управління // Вісник УАДУ. — 1998. — № 2. — с. 23–31.
53. *Оболенський О.* Теорія системного підходу в державному управлінні // Вісник УАДУ. — 1996. — № 3. — С. 151–158.

54. *Оболенський О.* Державна служба України: реалізація системних поглядів щодо організації та функціонування. — Хмельницький: Поділля, 1999.
55. *Оболонский А. В., Барабашев А. Г.* Государственная служба (комплексный подход). — М.: Дело, 1999.
56. *Оболонский А. В.* Человек и государственное управление. — М., 1987.
57. *Основи держави і права:* Навч. посіб. / За ред. А. М. Колодія, А. Д. Олійника. — К.: Либідь, 1998.
58. *Основи конституційного права в Україні /* За ред. акад. АПрН України В. В. Копейчикова. — К.: Юрінком Інтер, 1997.
59. *Основи менеджменту:* Навч. посіб. / За ред. В. С. Верлоки, І. Д. Михайлова. — К.: Основи, 1996.
60. *Полінець О.* Контроль у державному управлінні: сутність, види та форми його здійснення // Вісник УАДУ. — 2000. — № 2. — С. 74.
61. *Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку /* Редкол.: Ф. М. Рудич (голова) та ін. — К.: Парлам. вид-во, 1998.
62. *Политологический словарь:* В 2 ч. — М.: Луч, 1994. — Ч. 1.
63. *Постанова Кабінету Міністрів України “Про вдосконалення структури Служби Прем’єр-Міністра України та Секретаріату Кабінету Міністрів України” //* Офіц. вісн. України. — 2000. — № 10.
64. *Постанова Кабінету Міністрів від 20.12.06 № 1759 “Про затвердження положення про раду розвитку регіонів” //* Уряд. кур’єр. — 2007. — № 3.
65. *Постанова Кабінету Міністрів України від 19.12.06 № 1757 “Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України” //* Уряд. кур’єр. — 2007. — № 3.
66. *Постанова Верховної Ради України від 02.04.07 № 837-V “Про запобігання діям, що загрожують конституційному правопорядку, громадському спокою і стабільності в Україні”.*
67. *Постанова Верховної Ради України № 839-V “Про політичну ситуацію в Україні, пов’язану з оголошенням Указу Президента України від 02.04.2007 року”.*

68. *Постанова* Кабінету Міністрів від 03.04.07 № 595 “Про невідкладні заходи щодо забезпечення виконання постанов Верховної Ради України” від 02.04.07 № 837-V та № 839-V.
69. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про упорядкування структури місцевих державних адміністрацій” // *Офіц. вісн. України*. — 2000. — № 20.
70. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про урядові комітети” // *Офіц. вісн. України*. — 2000. — № 7.
71. *Райт Г.* Державне управління. — К.: Основи, 1994.
72. *Реформування* державного управління в Україні: проблеми і перспективи / Кол. авт.; Наук. кер. В. В. Цветков. — К.: Оріяни, 1998.
73. *Сучасні* проблеми місцевого самоврядування в контексті адміністративної реформи та регіональної політики. — К., 2001.
74. *Стефанюк І. Б.* Контрольно-ревізійна служба як складова системи фінансової безпеки держави // *Фінанси України*. — 1998. — № 11. — С. 45.
75. *Указ* Президента України “Про зміни у структурі центральних органів виконавчої влади” // *Офіц. вісн. України*. — 1999. — № 50.
76. *Указ* Президента України “Про систему центральних органів виконавчої влади” // *Офіц. вісн. України*. — 1999. — № 50.
77. *Указ* Президента України “Про чергові заходи щодо дальшого здійснення адміністративної реформи в Україні” // *Офіц. вісн. України*. — 2001. — № 22.
78. *Указ* Президента України “Про концепцію державної регіональної політики” // *Офіц. вісн. України*. — 2001. — № 22.
79. *Указ* Президента України “Про зупинення дії постанови Кабінету Міністрів України” від 15.11.06 № 1624 // *Уряд. кур’єр*. — 2007. — № 8.
80. *Указ* Президента України “Про зупинення дії Постанови Кабінету Міністрів України” від 10.01.07 № 8 і № 9 / *Уряд. кур’єр*. — 2007. — № 8.
81. *Указ* Президента України “Про зупинення дії постанови Кабінету Міністрів України” від 03.04.07 № 595.
82. *Указ* Президента України “Про Повноважного Представника Президента України з питань додержання прав і свобод людини і громадянина” № 276/2007 від 05.04.07.

83. *Указ* Президента України “Про Представника Президента України у Кабінеті Міністрів України” № 206/2007 від 14.03.07 // Уряд. кур’єр. — 2007. — № 8.
84. *Указ* Президента України “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України” від 05.04.07 “Про суспільно-політичну ситуацію та невідкладні заходи забезпечення конституційних прав громадян України” № 285/2007 від 06.04.07 // Уряд. кур’єр. — 2007. — № 64.
85. *Указ* Президента України від 02.04.07 “Про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України”.
86. *Цветков В. В.* Державне управління: основні фактори ефективності. — Харків: Право, 1996.
87. *Чепелз Елізабет.* Менеджмент у державному управлінні: Пер. з англ./ За ред. С. В. Синиці; Проект ТАСІС “Реформа та розвиток державного управління в Україні”. — К., 1996.
88. *Шевчук В. О.* Контроль господарських систем в суспільстві з перехідною економікою. — К.: Київськ. торг.-екон. ун-т, 1998.

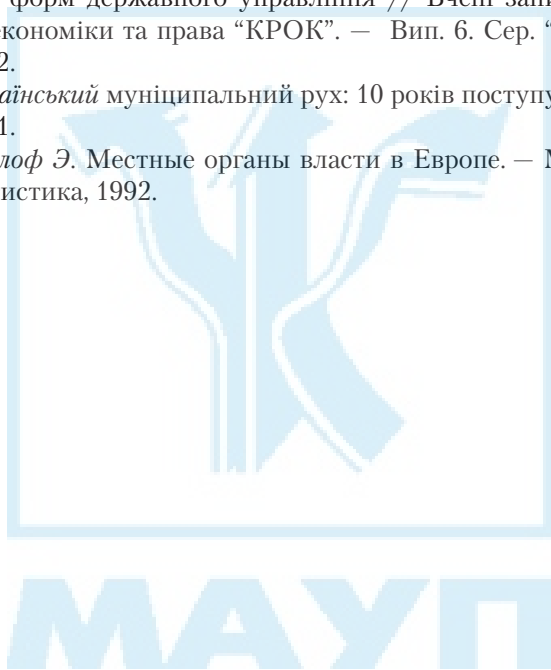
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ ДО “МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ”

89. *Закон* України “Про місцеве самоврядування в Україні”. Науково-практичний коментар. — К., 1999.
90. *Закон* України “Про місцеві державні адміністрації” // Офіц. вісн. України. — 1999. — № 18.
91. *Закон* України “Про столицю України — місто-герой Київ” // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 11. — Ст. 79.
92. *Закон* України “Про статус депутатів місцевих рад” // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 41. — Ст. (Нова редакція).
93. *Закон* України “Про службу в органах місцевого самоврядування” // Відомості Верховної Ради України. — 2001.
94. *Закон* України “Про органи самоорганізації населення” // Відомості Верховної Ради України. — 2001.
95. *Концепція* адміністративної реформи в Україні: Затв. Указом Президента України від 22.07.98 № 810/98.
96. *Концепція* регіональної політики: Затв. Указом Президента України від 25.05.01 № 341/2001.

97. *Програма державної підтримки розвитку місцевого самоврядування в Україні*: Затв. Указом Президента України від 30.08.01 № 749/2001.
98. *Європейський вибір*. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002–2011 роки. Послання Президента України до Верховної Ради України // Уряд. кур'єр. — 2002. — 4 черв.
99. *Адміністративна реформа — історія, очікування та перспективи*. — К.: Факт, 2002.
100. *Актуальні проблеми управління територіями в Україні*. Матеріали наук.-практ. конференції 26–27 листопада 1992 року. — К., 1993.
101. *Аппарат государственного управления: интересы и деятельность* / Отв. ред. В. Ф. Сиренко — К.: Наук. думка, 1993.
102. *Батанов О. В.* Територіальна громада — основа місцевого самоврядування в Україні. — К., 2001.
103. *Барабашев Г.* Местное самоуправление. — М., 1996.
104. *Біленчук П. Д., Кравченко В. В., Підмогильний М. В.* Місцеве самоврядування в Україні. — К.: Атіка, 2000.
105. *Вибори і референдуми в Україні: проблеми теорії і практики*. — К.: Центральна виборча комісія, 2001.
106. *Гладун З.* Поняття і зміст державного управління: адміністративно-правовий аналіз. — Львів, 1996.
107. *Государственное и муниципальное управление: Справочник*. — М.: Изд-во “Магистр”, 1998.
108. *Державне управління: теорія і практика* / За ред. В. Б. Авер'янова. — К.: Юрінком Інтер, 1998.
109. *Державне управління в Україні: централізація і децентралізація*. Монографія / Кол. авт.; Відпов. ред. проф. Н. Р. Нижник. — К.: УАДУ, 1997.
110. *Зіллер Ж.* Політико-адміністративні системи країн ЄС. — К., 1996.
111. *Камто В. М.* Місцеве самоврядування в Україні. — К.: Ін Юре, 1997.
112. *Концепція адміністративної реформи в Україні* // Офіц. вісн. України. — 1999. — № 21.
113. *Конституційне право України: Підручник* / За ред. проф. В. Ф. Погорілка. — К.: Наук. думка, 1999, 2002.

114. *Конституційне право України: Підручник / За ред. В. Я. Тація, В. Ф. Погорілка, Ю. М. Тодици.* — К., 1999.
115. *Корнієнко М. І.* Місцеве самоврядування. — К.: Демос, 1997.
116. *Кравченко В. В.* Конституційне право України: Навч. посіб. — К.: Атіка, 2000.
117. *Кравченко В.* Місцеві фінанси України: Навч. посіб. — К.: Знання, 1999.
118. *Кравченко В. І.* Фінанси місцевих органів влади України. Основи теорії та практики. — К., 1997.
119. *Кордун О. О., Ващенко К. О., Павленко Р. М.* Особливості виконавчої влади в пострадянській Україні. — К.: МАУП, 2002.
120. *Лазарев Б. М.* Государственное управление на этапе перестройки: — М.: Юрид. лит., 1988.
121. *Місцеве самоврядування: 10 років здобутків.* — К.: Україна, 2002.
122. *Місцеве самоврядування в Україні: історія, сучасність, перспективи розвитку.* — К., 2000.
123. *Муниципальне право України: Підручник / За ред. проф. В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького.* — К.: Юрінком Інтер, 2001.
124. *Муниципальный рух України: досвід та перспективи розвитку.* — К.: Логос, 2002.
125. *Муниципальный рух: новий етап розвитку.* — К.: Логос, 2002.
126. *Нижник Н. Р.* Государственно-управленческие отношения в демократическом обществе. — К., 1995.
127. *Нижник Н.* Україна — державне управління: шляхи реформування. — К.: В-во УАДУ, 1997.
128. *Нижник Н. Р., Машков О. А.* Системний підхід в організації державного управління: Навч. посіб. / За заг. ред. Н. Р. Нижник. — К.: Вид-во УАДУ, 1998.
129. *Основи муніципального права України: Навч. посіб. / За ред. проф. М. І. Корнієнка.* — К.: Знання, 2000.
130. *Основи конституційного права в Україні / За ред. акад. АПрН України В. В. Копейчикова* — К.: Юрінком, 1997.
131. *Панейко Ю.* Теоретичні основи самоврядування. — Мюнхен, 1963.
132. *Принципи Європейської хартії місцевого самоврядування.* — К., 2002.

133. *Пухтинський М. О.* Проблеми розвитку місцевого самоврядування // Вчені записки Інституту економіки та права “КРОК”. – Вип. 6. Сер. “Право”. – К., 2002.
134. *Сравнительное конституционное право.* – М.: Юрист, 1996. (глава XII “Местное управление и самоуправление: конституционные модели”).
135. *Сучасні проблеми місцевого самоврядування в контексті адміністративної реформи та регіональної політики.* – К., 2001.
136. *Тихонова Є. А.* Теоретичні засади і характерні риси демократичних форм державного управління // Вчені записки Інституту економіки та права “КРОК”. – Вип. 6. Сер. “Право”. – К., 2002.
137. *Український муніципальний рух: 10 років поступу.* – К.: Логос. 2001.
138. *Харлоф Э.* Местные органы власти в Европе. – М.: Финансы и статистика, 1992.

ЄВРОПЕЙСЬКА ХАРТІЯ ПРО МІСЦЕ САМОВРЯДУВАННЯ ПРЕАМБУЛА

Держави — члени Ради Європи, які підписали цю Хартію,

Вважаючи, що метою Ради Європи є досягнення більш міцної єдності між її членами в ім'я торжества й захисту ідеалів і принципів, що становлять спільне надбання;

Вважаючи, що укладання угод у галузі управління є одним із засобів, що служать досягненню цієї мети;

Вважаючи, що органи місцевого самоврядування становлять одну з підвалин будь-якого демократичного ладу;

Вважаючи, що право громадян брати участь в управлінні державними справами належить до загальних для всіх держав — членів Ради Європи демократичних принципів;

Виходячи з переконання, що це право безпосередньо може бути здійснено саме на місцевому рівні;

Виходячи з переконання, що існування наділених реальною владою органів місцевого самоврядування забезпечує ефективне і, водночас, наближене до громадянина управління;

Усвідомлюючи, що захист і зміцнення місцевого самоврядування у різних європейських країнах являють собою значний внесок у побудову Європи, що ґрунтується на принципах демократії і децентралізації влади;

Стверджуючи, що це передбачає існування місцевих органів самоврядування, які наділені уповноваженими для прийняття рішень органами, створеними демократичним шляхом, і які мають широкую автономію щодо своєї компетенції, порядку її здійснення і необхідних для цього засобів, домовились про нижченаведене:

Стаття 1

Сторони зобов'язуються дотримуватись наступних статей в тому порядку і обсязі, як це передбачено статтею 12 цієї Хартії.

ЧАСТИНА I

Стаття 2

КОНСТИТУЦІЙНІ Й ЗАКОНОДАВЧІ ОСНОВИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Принцип місцевого самоврядування повинен бути визнаний у законодавстві країни і, по можливості, у конституції країни.

Стаття 3

ПОНЯТТЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

1. Під місцевим самоврядуванням розуміється право і реальна здатність органів місцевого самоврядування регламентувати значну частину державних справ і управляти нею, діючи у межах закону, під свою відповідальність і в інтересах місцевого населення.
2. Це право здійснюється радами або зборами, що складаються з членів, обраних шляхом вільного, таємного, рівного, прямого і загального голосування. Ради чи збори можуть мати підзвітні й виконавчі органи. Це положення не виключає звернення до зборів громадян, референдуму або будь-якої іншої форми прямої участі громадян там, де це допускається за законом.

Стаття 4

СФЕРА КОМПЕТЕНЦІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

1. Основні повноваження органів місцевого самоврядування встановлюються конституцією або законом. Однак це положення не виключає надання органам місцевого самоврядування відповідно до закону окремих конкретних повноважень.
2. Органи місцевого самоврядування в межах, встановлених законом, мають повну свободу дій для здійснення власних ініціатив з будь-якого питання, яке не виключено з їхньої компетенції і не віднесено до компетенції іншого органу влади.
3. Здійснення державних повноважень, як правило, повинно переважно покладатись на органи влади, найбільш близькі до громадян. Надання будь-яких з цих повноважень іншому органу влади має проводитись з урахуванням обсягу і природи поставленого завдання, а також вимог ефективності та економії.
4. Надані органам місцевого самоврядування повноваження мають бути, як правило, повними і винятковими. Вони можуть бути заперечені або обмежені іншим органом влади, центральним чи регіональним, тільки в межах, встановлених законом.
5. При делегуванні повноважень центральними або регіональними органами місцеві органи самоврядування повинні, наскільки це можливо, мати свободу пристосовувати їх здійснення до місцевих умов.

6. У процесі планування і прийняття будь-яких рішень, що безпосередньо стосуються органів місцевого самоврядування, необхідно консультиватися з цими органами, наскільки це можливо, роблячи це завчасно і у відповідній формі.

Стаття 5

ЗАХИСТ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ РОЗМЕЖУВАНЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

За будь-якої зміни місцевих територіальних розмежувань необхідно попередньо консультиватися з відповідними органами місцевого самоврядування, можливо, там, де це дозволяє закон, шляхом проведення референдуму.

Стаття 6

ВІДПОВІДНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТРУКТУР І ЗАСОБІВ ЗАВДАННЯМ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

1. Місцеві органи влади повинні мати можливість, не порушуючи більш загальних законодавчих положень, самі визначати свої внутрішні адміністративні структури з тим, щоб вони відповідали місцевим потребам і забезпечували ефективне управління.
2. Умови роботи службовців органів місцевого самоврядування мають бути такими, щоб можна було забезпечувати добір висококваліфікованих кадрів, що ґрунтується на принципах врахування досвіду і компетентності; для цього необхідно забезпечити відповідні умови професійної підготовки, оплати і просування по службі.

Стаття 7

УМОВИ ЗДІЙСНЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

1. Статус місцевих виборних осіб має забезпечувати вільне здійснення їхніх повноважень.
2. Статус місцевих виборних осіб має дозволяти одержувати відповідну грошову компенсацію витрат, яких вони зазнали у зв'язку із здійсненням своїх повноважень, а також, у разі необхідності, компенсацію за втрачену вигоду або заробіток і відповідне соціальне страхування.
3. Функції і діяльність, несумісні з мандатом місцевої виборної

особи, можуть бути встановлені тільки законом або основоположними правовими принципами.

Стаття 8

АДМІНІСТРАТИВНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

1. Будь-який адміністративний контроль над органами місцевого самоврядування може здійснюватись лише у формах і у випадках, передбачених конституцією або законом.
2. Будь-який адміністративний контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування, як правило, має бути призначений лише для забезпечення дотримання законності та конституційних принципів. Проте адміністративний контроль може включати також контроль вищих органів влади за належним виконанням органами місцевого самоврядування делегованих їм повноважень.
3. Адміністративний контроль над органами місцевого самоврядування повинен здійснюватися таким чином, щоб ступінь втручання контролюючого органу відповідав значущості інтересів, які це втручання має захистити.

Стаття 9

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

1. Органи місцевого самоврядування мають право, в межах національної економічної політики, на володіння достатніми власними коштами, якими вони можуть вільно розпоряджатися при здійсненні своїх функцій.
2. Кошти органів місцевого самоврядування мають бути відповідними наданим їм конституцією або законом повноваженням.
3. Принаймні, частина коштів органів місцевого самоврядування повинна надходити за рахунок місцевих зборів і податків, ставки яких органи місцевого самоврядування мають право встановлювати в межах, визначених законом.
4. Фінансові системи, на яких ґрунтуються кошти місцевих органів самоврядування, мають бути досить різноманітними і гнучкими, щоб йти слідом, наскільки це реально можливо, за зміною витрат, що виникають при здійсненні компетенції місцевих органів.

5. Захист більш слабких щодо фінансів органів місцевого самоврядування потребує введення процедур фінансового вирівнювання або еквівалентних заходів, призначених для коригування результатів нерівномірного розподілу потенційних джерел фінансування місцевих органів і витрат, що лежать на них. Такі процедури або заходи не повинні обмежувати свободу вибору органів місцевого самоврядування в рамках їхньої компетенції.
6. Порядок надання перерозподілених коштів необхідно належним чином узгодити з органами місцевого самоврядування.
7. Надані органам самоврядування субсидії, у міру можливостей, не повинні призначатися для фінансування певних проектів. Надання субсидій не повинно йти на шкоду основній свободі вибору політики органів місцевого самоврядування у галузі їхньої власної компетенції.
8. Для фінансування витрат по капіталовкладеннях місцеві органи самоврядування повинні, дотримуючись законодавства, мати доступ до національного ринку позичкового капіталу.

Стаття 10

ПРАВО МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ САМОВРЯДУВАННЯ НА ОБ'ЄДНАННЯ

1. Місцеві органи самоврядування мають право при здійсненні своїх повноважень співробітничати і в межах, встановлених законом, об'єднуватись з іншими місцевими органами самоврядування для виконання завдань, що являють спільний інтерес.
2. У кожній державі повинно бути визнаним право місцевих органів самоврядування вступати до об'єднань для захисту і просування спільних інтересів та до міжнародного об'єднання органів місцевого самоврядування.
3. Місцевим органам самоврядування надається право на умовах, які можуть бути встановлені законом, співробітничати з подібними органами інших держав.

Стаття 11

ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Органи місцевого самоврядування повинні мати право на судовий захист для забезпечення вільного здійснення ними своїх повноважень та дотримання закріплених конституцією і законодавством країни принципів місцевого самоврядування.

ЧАСТИНА II

ОСОБЛИВИ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 12. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

1. Кожна Сторона зобов'язується дотримуватись, принаймні, двадцяти пунктів частини I Хартії, серед яких якнайменше десять повинні бути вибрані з наступних пунктів:
 - стаття 2
 - стаття 3, пункти 1 і 2
 - стаття 4, пункти 1, 2 і 4
 - стаття 5
 - стаття 7, пункт 1
 - стаття 8, пункт 2
 - стаття 9, пункти 1, 2 і 3
 - стаття 10, пункт 1
 - стаття 11
2. У момент здачі на зберігання ратифікаційної грамоти або документа про прийняття чи ухвалення Хартії кожна держава, що домовляється, повідомляє Генерального секретаря Ради Європи про пункти, обрані відповідно до положень пункту 1 цієї статті.
3. Надалі будь-яка Сторона може у будь-який час повідомити Генерального секретаря про те, що вона зобов'язується дотримуватись будь-якого іншого пункту цієї Хартії, якого вона ще не прийняла відповідно до положень пункту 1 цієї статті. Такі зобов'язання, прийняті пізніше, розглядаються як складова частина ратифікації, прийняття чи ухвалення повідомляючої Сторони і набувають чинності з першого дня місяця, наступного після закінчення тримісячного терміну від дати одержання повідомлення Генеральним секретарем.

Стаття 13

ОРГАНИ САМОВРЯДУВАННЯ, НА ЯКІ ПОШИРЮЄТЬСЯ ДІЯ ХАРТІЇ

Принципи місцевого самоврядування, що містяться в цій Хартії, поширюються на всі існуючі на території Сторони категорії органів місцевого самоврядування. Однак на момент здачі на зберігання ратифікаційної грамоти або документа про прийняття чи ухвалення кожна Сторона може вказати ті категорії органів місцевого або регіонального самоврядування, якими обмежується застосування цієї

Хартії, або категорії, які вона має намір виключити зі сфери її застосування. Сторона може також шляхом наступного повідомлення Генерального секретаря Ради Європи поширити дію Хартії на інші категорії місцевих і регіональних органів влади.

Стаття 14

НАДАННЯ ІНФОРМАЦІЇ

Кожна Сторона надсилає Генеральному секретареві Ради Європи всю необхідну інформацію про законодавчі положення та інші заходи, вжиті нею для того, щоб відповідати положенням цієї Хартії.

ЧАСТИНА ІІІ

Стаття 15

ПІДПИСАННЯ, РАТИФІКАЦІЯ, НАБРАННЯ ЧИННОСТІ

1. Ця Хартія відкрита для підписання державами — членами Ради Європи. Хартія підлягає ратифікації, прийняттю чи ухваленню. Ратифікаційні грамоти або документи про прийняття чи ухвалення здаються на зберігання Генеральному секретареві Ради Європи.
2. Ця Хартія набирає чинності з першого дня місяця, наступного після закінчення тримісячного терміну від дати заяви чотирма державами — членами Ради Європи про свою згоду дотримуватись Хартії відповідно до положень попереднього пункту.
3. Для будь-якої держави — члена Ради Європи, що дала згоду приєднатися до Хартії згодом, Хартія набере чинності з першого дня місяця, наступного після закінчення тримісячного терміну від дати здачі на зберігання ратифікаційної грамоти, документа про прийняття чи ухвалення Хартії.

Стаття 16

ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

1. На момент підписання або здачі на зберігання ратифікаційної грамоти чи документа про прийняття, ухвалення або приєднання до Хартії кожна держава може вказати територію чи території, до яких застосовуватиметься ця Хартія.
2. Кожна держава може надалі у будь-який момент декларацією, надісланою Генеральному секретареві Ради Європи, поширити застосування цієї Хартії на будь-яку іншу територію, вказану в декларації. Щодо цієї території Хартія набирає чинності з пер-

шого дня місяця, наступного після закінчення тримісячного терміну від дати одержання повідомлення Генеральним секретарем.

Стаття 17

ДЕНОНСАЦІЯ

1. Жодна зі Сторін не може денонсувати цю Хартію до закінчення п'ятирічного терміну з дня набрання нею чинності для даної Сторони. За шість місяців Генеральному секретареві Ради Європи надсилається попереднє повідомлення. Така денонсація не впливає на дію Хартії для інших Сторін, за умови, що їхня кількість ніколи не буде менше чотирьох.
2. Згідно з положеннями попереднього пункту кожна з Сторін може денонсувати будь-який раніше прийнятий нею пункт Частини I Хартії за тієї умови, що кількість і категорії пунктів, яких повинна дотримуватися ця Сторона, відповідають положенням пункту 1 статті 12. Кожна Сторона, яка після денонсації одного з пунктів не відповідає більше вимогам пункту 1 статті 12, розглядатиметься як така, що денонсувала Хартію в цілому.

Стаття 18

Генеральний секретар Ради Європи повідомляє держави — члени Ради:

- а) про будь-яке підписання;
- б) здання на зберігання будь-якої ратифікаційної грамоти або документа про прийняття чи ухвалення;
- в) будь-яку дату набрання чинності цією Хартією відповідно до статті 15;
- г) будь-яке повідомлення, одержане відповідно до положень пп. 2 і 3 статті 12;
- д) будь-яке повідомлення, одержане відповідно до положень статті 13;
- е) будь-який інший акт, повідомлення або сповіщення, що стосуються цієї Хартії.

Здійснено в Страсбурзі 15 жовтня 1985 року французькою і англійською мовами, причому обидва тексти мають однакову силу, в одному примірнику, який зберігатиметься в архіві Ради Європи.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Методичні вказівки до виконання самостійної роботи.....	4
Тематичний план дисципліни “Державне управління та місцеве самоврядування”	10
Зміст самостійної роботи з дисципліни “Державне управління та місцеве самоврядування”	11
Питання для самоконтролю	21
Тести для перевірки знань.....	27
Список літератури до “Державного управління”	36
Список літератури до “Місцевого самоврядування”	42
Додаток “Європейська хартія про місцеве самоврядування”	46

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *М. В. Дроздецька*
Комп’ютерне верстання *Н. І. Нечипоренко*

МАУП

Зам. № ВКЦ-3559
Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП